

سرمایه اجتماعی میانی در کشور با تأکید بر سازمان بسیج و رابطه آن با احساس امنیت در استان ها

نویسنده: علی فلاحی^۱

تاریخ پذیرش نهایی: ۹۷/۸/۱۴

تاریخ دریافت: ۹۷/۴/۲۰

فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، سال بیست و یکم، شماره ۸۰، پاییز ۱۳۹۷

چکیده

در ادبیات سرمایه اجتماعی همواره سه مؤلفه مهم، سرمایه کلان یا نهادی، میانی یا سازمانی و خرد یا تعاملات اجتماعی وجود دارد. این تحقیق به منظور شناخت میزان سرمایه اجتماعی میانی یا سازمانی در کشور با تأکید بر سرمایه اجتماعی سازمان بسیج در استان های کشور صورت گرفت. روش انجام تحقیق از نوع تحلیل داده های ثانویه هست که تحلیلی بر روی ۱۴۲۰۰ مورد است. سطوح تحلیل این تحقیق از نوع کلان بوده و واحد تحلیل استان های کشور است. نمرات حاصل شده از داده ها برای امکان مقایسه با شاخص ها به کمک نرم افزار اکسل و فرمول تراز صد یکسان سازی شدند. سرمایه اجتماعی سازمانی پس از محاسبه میزان اعتماد، آمادگی برای همکاری و مشارکت در صورت نیاز، میزان فعالیت های داوطلبانه، میزان کمک به سازمان ها به تفکیک استان های کشور بررسی شد. سپس بر اساس چارچوب نظری تحقیق رابطه سرمایه اجتماعی سازمانی و سرمایه اجتماعی سازمان بسیج با شاخص های ذکر شده و میزان احساس امنیت در استان های کشور توسط تکنیک تحلیل مسیر با کمک نرم افزار لیزرل به دست آمد. یافته های تحقیق نشان می دهد در استان های کشور میان اعتماد به بسیج، کمک سازمانی به بسیج، پاسخگویی بسیج به نیازها در استان های کشور و بر اساس ویژگی های جمعیت شناختی تفاوت معناداری وجود دارد و متغیرهای ذکر شده با احساس امنیت در استان های کشور رابطه همسو دارند.

واژگان کلیدی:

تحلیل استانی، سرمایه اجتماعی سازمانی، سازمان بسیج، امنیت.

۱. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی، fallahy@me.com

۱- مقدمه و بیان مسأله

در سال‌های اخیر اهمیت سرمایه اجتماعی به‌مثابه یک دارایی نامشهود سازمانی، مورد توجه علاقه‌مندان مباحث سازمان و مدیریت قرار گرفته است، زیرا تغییرات فراگیر همانند نیازهای فزاینده برای اطلاعات و آموزش، نیازهای ضروری برای نوآوری و خلاقیت، تغییر به‌سوی طراحی سازمانی مسطح و منعطف و ارتباط تنگاتنگ بین سازمان‌ها و شبکه‌های مخاطبان، تأمین‌کنندگان و رقبا ایجاب کرده است که رهبران سازمان‌ها، سرمایه اجتماعی را به‌عنوان یک شایستگی سازمانی ایجاد کنند. سازمان‌های مختلف و کارکنان آن‌ها برای ادامه حیات و افزایش اثربخشی عملکرد خود نیازمند بررسی سرمایه اجتماعی می‌باشند (دوستی و فلاحی، ۱۳۹۴ ص ۳).

سازمان بسیج به‌واسطه گستردگی نیروی انسانی، ارتباط تنگاتنگ با عموم اقشار و آحاد جامعه و به‌ویژه مأموریت‌های متنوع و وسیع، یک سازمان پویا و اجتماعی است، و از آنجاکه یکی از مهم‌ترین وظایف آن گسترش و تعمیق تفکر انقلابی‌گری، و امنیت در جامعه است، لذا آگاهی از وضعیت سرمایه اجتماعی این سازمان از دیدگاه جامعه و مردم، یکی از الزامات مهم برای طراحی چشم‌انداز بلندمدت و میان‌مدت و هم‌چنین برنامه‌ریزی سازمانی هست. توجه به این موضوع مهم و مطالعه علمی آن، یکی از راهکارها و راهبردهای موردنیاز در راستای زمینه‌سازی تعالی سازمانی و تشریح وظایف هر یک از بخش‌ها است. مطالعات پیشین نشان داده است صرفاً تعداد معدودی از سازمان‌ها به‌صورت مستمر نسبت به پایش و سنجش میزان سرمایه اجتماعی سازمانی، سازمان خود اقدام می‌نمایند. افزایش و فرسایش سرمایه اجتماعی حاصل پیامد و نتیجه فعالیت‌های مختلفی است که در مقیاس‌های فردی سازمانی و نهادی محقق می‌شوند. با توجه به اینکه سازه سرمایه اجتماعی صرفاً یک سازه نظری نیست بلکه سازه سیاستی هم است امروز جایگاه رفیعی را در امر سیاست‌گذاری عمومی و اجتماعی پیدا کرده است (پاک‌سرشت، ۱۳۹۵، ص ۵).

به باور برخی محققان، سرمایه‌گذاری در سرمایه اجتماعی هنگامی مؤثر واقع می‌شود که با آن به‌مثابه هدفی که فی‌نفسه و صرف‌نظر از آثارش، برخوردار از جامعه از آن ارزشمند است، برخورد شود (Lowndes & Pratchett, 2008). نظارت بر اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های میان‌مدت و کوتاه‌مدت در کشور بر اساس سوابق موجود امری به‌تقریب مغفول است و حداکثر به نظارت عملیاتی و پیشرفت فیزیکی پروژه‌ها محدود شده و ابعاد و پیامدها و اثربخشی برنامه‌ها در عمل بر اساس میزان سرمایه اجتماعی موجود، مورد ارزیابی قرار نگرفته است (غلامی نتاج و عظیمی، ۱۳۸۸).

بررسی‌های اولیه نشان می‌دهد میزان رضایت از سازمان‌ها به‌ویژه در جوامع نوپا کمتر از حد انتظار است و افراد جامعه همچنان از میزان پاسخگویی سازمان‌ها به نیازهای جامعه گله‌مندند. از آنجاکه عملکرد نهادها و دستگاه‌ها در رده‌بندی سرمایه اجتماعی میانی یا سازمانی قرار می‌گیرند و سرمایه اجتماعی میانی با سطوح دیگر سرمایه اجتماعی (خرد و کلان یا تعاملات اجتماعی و نهادی) دارای رابطه دوسویه و همبستگی مثبت هست لذا عملکرد سازمانی دستگاه‌ها و میزان رضایت جامعه از سازمان‌ها با میزان اعتماد به نظام و سرمایه اجتماعی نهادی یا کلان نیز در ارتباط است. به نظر می‌رسد، بسیج در توسعه زیر ساختاری و تشکیلاتی خود بسیار موفق‌تر از زیرساخت‌های فکری و اندیشه‌ای و توسعه «فرهنگ بسیج» عمل کرده است. بنابراین، سرمایه‌های اجتماعی بسیج به‌عنوان بستر و ظرفیت توسعه «فرهنگ بسیج»، باید، مورد توجه بیشتر سازمان قرار گیرد (بیات و میرعباسی ۱۳۹۲ ص ۵).

گسترش فرهنگ بسیج و ایفای نقش تاریخی آن در مدیریت بحران‌های امنیتی و به‌ویژه مدیریت جنگ تحمیلی، نشان داد که اعتماد به بسیج و به تبع آن مشارکت با این سازمان در سایه ایمان به راه و اهداف، از بنیادی‌ترین عناصر این موفقیت به حساب می‌آید و در برقراری اتحاد، انسجام، همبستگی ملی، یکپارچگی کشور و برقراری امنیت مؤثر است. از این رو ضرورت دارد که سرمایه اجتماعی بسیج برآورد و مورد ارزیابی قرار گیرد و در صورت ایجاد تغییرات در آن، امکان مدیریت بهتر برای متصدیان بسیج فراهم آید. از این جهت، سنجش میزان سرمایه اجتماعی بسیج و ارتقاء سطح آن، ضروری است (فلاحی، ۱۳۹۴ ص ۴).

با توجه به مباحث مطرح‌شده باید دید سرمایه اجتماعی میانی یا سازمانی در کشور به چه اندازه است و سازمان بسیج در این سطح‌بندی از چه جایگاهی برخوردار است؟ به عبارت دیگر سرمایه اجتماعی سازمان بسیج در میان سازمان‌های کشور از چه رتبه‌ای برخوردار است؟ از آنجایی که از مهم‌ترین وظائف بسیج برقراری و حفظ امنیت اجتماعی در کشور هست، در هر یک از استان‌های کشور سرمایه اجتماعی بسیج به چه میزان است و چه رابطه‌ای میان سرمایه اجتماعی سازمانی بسیج و احساس امنیت (که یکی از پیامدهای سرمایه اجتماعی و از مهم‌ترین مأموریت‌های بسیج است) در استان‌های کشور وجود دارد؟ بسیج در کدام یک از استان‌های کشور بیشترین و کمترین سرمایه اجتماعی را دارد؟

برای شناخت میزان سرمایه اجتماعی سازمانی ضرورت دارد تا مهم‌ترین عناصر آن در جامعه از جمله اعتماد سازمانی، میزان پاسخگویی سازمان به نیازها، میزان آمادگی

افراد برای کمک به سازمان، میزان مشارکت‌های اجتماعی سازمانی، میزان آمادگی برای فعالیت‌های داوطلبانه در شهرها، مراکز شهرستان و روستاها و در بین گروه‌های مختلف سنی (نسل‌های مختلف)، اقشار، به تفکیک جنسیت و تأهل، شناسایی و رتبه‌بندی شده تا ضمن توصیف متغیرهای ذکر شده، رابطه سرمایه اجتماعی سازمانی بسیج با میزان احساس امنیت در استان‌ها که از جمله مهم‌ترین وظائف این سازمان هست، مورد بررسی قرار گیرد.

۲- ادبیات موضوع و پیشینه

۲-۲- سرمایه اجتماعی میانی

سرمایه اجتماعی همواره در سه سطح اصلی تحلیل و بررسی می‌شود. در سطح خرد سرمایه اجتماعی در قالب روابط فردی و شبکه‌های ارتباطی بین افراد و هنجارها و ارزش‌های حاکم بر آن‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد. بر این اساس سرمایه اجتماعی موضوعاتی چون شدت و کیفیت روابط و تعاملات بین افراد و گروه‌ها، احساس تعهد و اعتماد دوجانبه به هنجارها و ارزش‌های مشترک را شامل شده و به‌عنوان یک حس تعلق و پیوستگی اجتماعی است. (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۴ ص ۳۲).

در سطح میانی سرمایه اجتماعی هم جنبه‌هایی از ساخت اجتماعی را داراست و هم‌کنش‌های خاص کنشگران را درون سیستم یا ساختار اجتماعی تسهیل می‌کند. این مفهوم ارتباطات افقی و عمودی را شامل می‌شود و سازمان‌ها و روابط بینابینی آن‌ها اعم از باشگاه‌ها، انجمن‌ها، شرکت‌ها، احزاب و سمن‌ها در زمره آن قرار می‌گیرد (مسقطیان و موسوی، ۱۳۸۳ ص ۸۵).

در سطح کلان سرمایه اجتماعی شامل روابط قراردادی و ساختاری نهادهای کلان مانند دولت، حکومت سیاسی و نظام‌های حقوقی و قضایی می‌گردد. در این سطح روابط و ساختارهای رسمی مانند قوانین و مقررات حاکمیت سیاسی، میزان مشارکت سیاسی، شکل‌گیری نهادهای سیاسی و اجزای سرمایه اجتماعی را تشکیل می‌دهد. به‌عبارت‌دیگر در سطح کلان با سرمایه اجتماعی ساختاری سروکار داشته که اعتماد نهادی و اعتماد به حکومت و نیز اعتماد به نظام‌های تخصصی مؤلفه‌های اصلی آن را تشکیل می‌دهند. (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۳ ص ۶۵).

سرمایه اجتماعی که حاصل شکل‌گیری و استقرار ارزش‌ها، هنجارها، سنت‌ها، عرف‌ها و قواعد به‌صورت خودجوش و در بستری از روابط متقابل اجتماعی است، زمینه‌ساز همکاری، اعتماد و مشارکت فعال و مثبت در زندگی اجتماعی از جانب

افراد است. بدین ترتیب سرمایه اجتماعی با تأمین نوعی امنیت معنایی برای فرد که به واسطه معنا دهی سنت‌ها، ارزش‌ها و قواعد به زندگی افراد در جامعه حاصل می‌آید، فرد را از گرفتار آمدن در دامن ناهنجاری‌ها، انحرافات و جرم و جنایت به مثابه مظاهر ناامنی اجتماعی و مشارکت منفی در جامعه به دور می‌دارد. بر این اساس سرمایه اجتماعی که خود حاصل عمل متقابل افراد در طول زمان و در بستری اجتماعی است، با استقرار خود به جهت‌دهی و معنا دهی رفتار افراد می‌پردازد و از این‌رو با زمینه‌سازی رفتار هنجارمند، نقشی تعیین‌کننده در امنیت اجتماعی و احساس امنیت ایفا می‌کند (تقی‌لو، ۱۳۸۵ ص ۱۱).

گیدنز معتقد است که احساس اعتمادپذیری اشخاص و چیزها که برای مفهوم اعتماد بسیار مهم است، برای احساس امنیت وجودی نیز اهمیت بنیادین دارد. تمایل به اعتماد در ارتباط با موقعیت‌های خاص، اشخاص یا نظام‌ها و حتی در سطح وسیع‌تری، مستقیماً با امنیت افراد و گروه‌ها مرتبط است (ذاکری‌هامانه، ۱۳۹۰ ص ۱۱۵). بنابراین اعتماد که از ایمان سرچشمه می‌گیرد و پیوند میان ایمان و اطمینان است، شرط تحقق امنیت خواهد بود. به عبارت دیگر نقطه مقابل اعتماد به عمیق‌ترین معنای آن، حالتی ذهنی است که خلاصه‌اش همان نگرانی یا هراس وجودی است. (گیدنز، ۱۳۸۵ ص ۳۷).

به اعتقاد جانسون، برای ایجاد ارتباط، فرد باید بتواند فضایی آکنده از اعتماد را ایجاد کند که ترس‌های خود و دیگری را طرد و دفع و کاهش داده و امید به پذیرش و حمایت و تأیید را ارتقاء بخشد. پس با توجه به این نظریه، هرچه میزان اعتماد اجتماعی در بین اعضاء یک جامعه افزایش یابد و اعضای جامعه پذیرش بیشتری نسبت به یکدیگر داشته و گرایش به همکاری و تفاهم با یکدیگر داشته باشند، ترس‌های مربوط به آسیب‌پذیر بودن از جمله ترس عدم امنیت و احساس ناامنی کاهش خواهد یافت. چلبی (۱۳۷۵ ص ۷۵).

در مقام بسط نظریه پارسونز، چهار بعد برای نظم اجتماعی طرح می‌کند که عبارت‌اند از؛ ابعاد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی. از نظر وی بعد سیاست شامل پنج عنصر اصلی و درعین حال مرتبط با یکدیگر به این قرار است؛ عناصر زور، امنیت، کنش عاطفی، کنشگران و رابطه اجباری. از نظر وی از آنجا که نفع امنیتی کنشگران مهم است، در نتیجه روابط بین آن‌ها جنبه سیاسی به خود می‌گیرد. بنابراین بر اساس این تحلیل می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که در صورت آسیب دیدن فرهنگ گروهی، خاصه به دست گروهی دیگر، رابطه زور بین اعضای آن گروه‌ها حاکم شده و در نتیجه

چنین رابطه‌ای امنیت جمعی مورد تهدید قرار می‌گیرد و در کل، میزان احساس امنیت اجتماعی کاهش یافته و در نتیجه میزان اعتماد تعمیم یافته تقلیل می‌یابد و این موضوع به نوبه خود بر میزان سرمایه اجتماعی تأثیر منفی خواهد داشت، چراکه اعتماد و اعتماد تعمیم یافته یکی از ابعاد سرمایه اجتماعی تلقی شده و خود نیز رابطه مستقیمی با مشارکت اجتماعی و فعالیت‌های داوطلبانه دارد که بعد اساسی دیگر سرمایه اجتماعی است (ذاکری همامانه و دیگران، ۱۳۹۱ ص ۵).

بورديو نیز سرمایه اجتماعی را مبنای سایر انواع سرمایه‌ها دانسته و علاقه‌مند به بررسی مکانیسم‌هایی است که در آن سرمایه اقتصادی با اشکال دیگر سرمایه برای ایجاد و بازتولید نابرابری ترکیب شده است از این منظر برای او هم سرمایه اجتماعی و هم سرمایه فرهنگی نشانگر تولید کار انباشته شده است که بایستی در عرصه اجتماعی مبادله گردند. بنابراین با تولید نابرابری، زمینه بروز و تجلی احساس ناامنی را در جامعه فراهم می‌نمایند (بورديو، ۱۳۸۴ ص ۲۰۴).

بر اساس مطالب مطرح شده می‌توان گفت با افزایش فعالیت‌های داوطلبانه و مشارکت‌های اجتماعی سرمایه‌های اجتماعی در جامعه افزایش پیدا می‌کند. سازمان بسیج بزرگ‌ترین شبکه اجتماعی گسترده شده و پهن شده در سراسر کشور است که با سازمان‌دهی عموم اقشار جامعه در تمام شهرهای بزرگ و کوچک یکی از بازوهای مهم برقراری امنیت به واسطه نیروی انسانی مردمی و بومی خود در کشور هست. حال با توجه به اینکه سرمایه اجتماعی بر اساس مسائل مطرح شده، در ارتقاء احساس امنیت در جامعه مؤثر است لذا باید در گام اول میزان سرمایه اجتماعی بسیج یا بر اساس تعریف ادبیات نظری تحقیق سرمایه اجتماعی میانی یا سازمانی بسیج در مقایسه با سایر سازمان‌ها در استان‌های کشور احصاء شود و در گام دوم رابطه آن با احساس امنیت در کشور بررسی شود. البته با توجه به اینکه عضویت، فعالیت‌ها و کلیه مأموریت‌های بسیج داوطلبانه هست لذا سرمایه اجتماعی سازمان بسیج خود نیز تحت تأثیر سرمایه اجتماعی در استان هست چراکه سطوح مختلف سرمایه اجتماعی (کلان یا نهادی، میانی یا سازمانی، خرد یا تعاملات اجتماعی) با یکدیگر پیوند وثیقی دارند.

۲-۳- پیشنهاد پژوهش

در موضوع سرمایه اجتماعی بسیج تحقیقات زیادی انجام نشده است ولی در زمینه رابطه امنیت اجتماعی و سرمایه اجتماعی پژوهش‌های فراوانی انجام شده و اثر متغیر سرمایه اجتماعی با عناصر متعدد بر ابعاد گوناگون امنیت مورد بررسی قرار گرفته و نتایج قریب به اتفاق این تحقیقات حاکی از رابطه همسو و مثبت بین این دو متغیر هست.

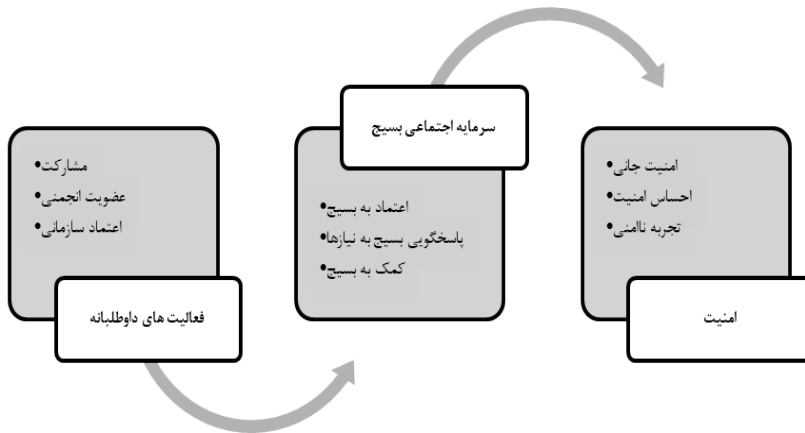
جدول شماره ۱- پیشینه مطالعات صورت گرفته

نویسندگان	اهداف	مهم ترین یافته‌ها
فلاحی (۱۳۹۴)	شناخت سرمایه اجتماعی بسیج در شهر تهران	میزان سرمایه اجتماعی بسیج در میان اقوام ایرانی یکسان است ولی در میان پیروان مذاهب مختلف ساکن شهر تهران و اقشار متفاوت است. همچنین سرمایه اجتماعی بسیج بر اساس جنسیت، تأهل و نوع شغل در میان مردم شهر تهران دارای تفاوت معنی دار است.
بیات و میرعباسی (۱۳۹۰)	شناخت سرمایه اجتماعی بسیج در قالب مؤلفه‌های مشارکت، آگاهی و اعتماد	میزان سرمایه اجتماعی بسیج در ۵ استان کشور (تهران، آذربایجان غربی، کرمان، هرمزگان و مازندران) به میزان متوسط است.
بیات (۱۳۹۰)	تبیین رابطه بین سرمایه اجتماعی پلیس و امنیت عمومی	نتایج حاصل از تحقیق حکایت از آن دارد که بین سرمایه اجتماعی پلیس با امنیت عمومی همبستگی وجود دارد. از میان ابعاد سه گانه سرمایه اجتماعی مورد بررسی در تحقیق، دو بعد اعتماد و مشارکت با پلیس اثر مثبت و معنادار قوی بر امنیت اجتماعی دارد.
ذاکری همامانه و دیگران (۱۳۹۱)	بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت	یافته‌های تحقیق حکایت از رابطه مستقیم و معنی دار سرمایه اجتماعی و ابعاد آن با احساس امنیت دارد.
افشانی و فرقانی (۱۳۹۶)	مطالعه تطبیقی ارتباط سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی بین والدین و فرزندان	اعتماد اجتماعی، رعایت هنجارهای اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی و در مجموع سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی رابطه همسو دارد.
بحری پور و دیگران (۱۳۹۱)	بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی شهرستان کاشان)	نتایج حاصل از تحلیل مسیر در این تحقیق نشان داد که متغیرهای مستقل آگاهی، اعتماد و مشارکت اجتماعی دارای اثرگذاری مثبت و همچنین، متغیرهای مستقل سن و هنجار عمل متقابل دارای اثرگذاری منفی بر احساس امنیت اجتماعی هستند.
هزار جریبی و دیگران (۱۳۹۰)	تبیین احساس امنیت با تأکید بر نقش سرمایه اجتماعی	نتایج این تحقیق نشان داد که بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. از میان عناصر سرمایه اجتماعی، عنصر اعتماد بیشترین همبستگی را با احساس امنیت دارد.
صنعت خواه (۱۳۹۴)	رابطه میان سرمایه اجتماعی و احساس امنیت زنان در شهر تهران	نتایج تحقیق حاکی از آن است که اعتماد نهادی بیشترین تأثیر مستقیم را بر احساس امنیت زنان دارد و پس از آن متغیرهای مشارکت سیاسی و اعتماد عمومی به ترتیب بر احساس امنیت اثرگذار می‌باشند.
یوسفوند و دیگران (۱۳۹۴)	تبیین رابطه جرم و توسعه اجتماعی	این پژوهش که به شیوه تحلیل ثانویه انجام شده نشان داد پایین بودن میزان توسعه اجتماعی منجر به افزایش جرائم خشونت‌آمیز (قتل و ناامنی) در استان‌های کشور می‌شود.

همان گونه که ملاحظه می‌شود در اکثر تحقیقات انجام شده رابطه‌ای بین سرمایه

اجتماعی با عناصر متعدد و امنیت در سطوح گوناگون مشاهده شده است. لذا با توجه به اینکه سرمایه اجتماعی سازمانی خود تحت تأثیر سرمایه اجتماعی کل (در این تحقیق سرمایه اجتماعی در سطح استان) می‌باشد، لذا تأثیر سرمایه اجتماعی سازمان بسیج بر میزان امنیت در جامعه بر اساس مدل نظری ذیل مورد بررسی می‌گیرد:

۳- روش تحقیق

روش انجام این تحقیق از نوع تحلیل داده‌های ثانویه و رسمی کشور هست (پیمایش ملی سرمایه اجتماعی، ۱۳۹۵). تحلیل مجدد داده‌های یک پژوهش دیگر، تحلیل ثانویه نامیده می‌شود. برای تشریح بهتر تحلیل ثانویه داده‌ها باید گفت: در مجموع سه نوع تحلیل وجود دارد، تحلیل اولیه که تحلیل اصلی داده‌ها در تحقیق است. تحلیل ثانویه که تحلیل مجدد داده‌هاست باهدف پاسخگویی به سوال اصلی تحقیق با تکنیک‌های آماری بهتر برای پاسخگویی به سوالات تحقیق جدید، یا پاسخ به سوالات جدید با داده قدیمی، و فراتحلیل که می‌توان آن را تحلیل آماری یک مجموعه بزرگ از نتایج تحلیل‌های مطالعات منفرد با هدف ترکیب یافته‌ها به کاربرد.

با توجه به اینکه یافته‌های این تحقیق تحلیل مجدد داده‌های پیمایش سرمایه اجتماعی کشوری هست لذا روش انجام این تحقیق از نوع تحلیل ثانویه داده است. سطح تحلیل این تحقیق از نوع کلان بوده و واحد تحلیل استان‌های کشور است. بنابراین در این پژوهش سطح مشاهده نیز سطح استان است. مقطع زمانی مطالعه در سال ۱۳۹۵ هست. برای تراز نمودن نمرات خام به دست آمده داده‌ها از توزیع درصدی پاسخ به هر سوال و نسبت ارزیابی مثبت به منفی و تراز نمرات در عدد ۱۰۰ استفاده شده است (عدد ۱۰۰ نشانگر وضعیت متوسط هست).

برای محاسبه میزان معنی‌داری رابطه بین متغیرها از آماره کای اسکوار و کرامرز و برای آزمون فرضیه‌های اصلی تحقیق از آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. همچنین برای تحلیل مسیر از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری بهره‌گیری شده است. تحلیل‌های آماری رایانه‌ای توسط نرم‌افزار لیزرل انجام شد. برخی از محققان و اساتید در حوزه علوم روشی، تحلیل‌های سطح کلان (در مورد این تحقیق تحلیل استانی) را همراه با سوءگیری دانسته و بر این اصل معتقد هستند که استقراء از داده‌های کلان و تعمیم آن به کل با مغالطه محیطی همراه است و نمی‌توان با همان اعتماد بالایی که در میدان‌های محدودتر داده‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند را نسبت به این داده‌ها بکار برد، ضمن احترام به این نوع نگاه و در نظر داشتن این دیدگاه، باید گفت که الگوگیری از این روش، با توجه به بهره‌برداری چندین باره آن توسط بسیاری از اساتید و پژوهشگران برجسته کشور به‌ویژه در تصمیم‌گیری‌های ملی و منطقه‌ای استفاده شده است به‌طور مثال پژوهش تبیین رابطه جرم با توسعه اجتماعی (یوسفوند، ۱۳۹۴).

۴- یافته‌های تحقیق

۴-۱- سیمای جامعه مورد مطالعه

همان‌طور که ذکر شد برای رسیدن به اهداف تحقیق از داده‌های به‌دست آمده از طرح پیمایش سرمایه اجتماعی استفاده شده است. تمامی افراد مورد مطالعه بالای ۱۸ سال سن دارند و حجم نمونه تحقیق مشتمل بر ۱۴۲۰۰ نفر بوده است. ۵۰٫۴ درصد جمعیت را مردان و ۴۹٫۶ درصد را زنان تشکیل داده‌اند. ۳۲٫۳ درصد افراد جامعه مورد مطالعه در سنین ۱۸ الی ۲۹ سال، ۵۰٫۵ درصد در سنین ۳۰ تا ۵۴ سال، و ۱۷٫۱ درصد در سنین ۵۵ سال به بالا قرار داشته‌اند. ۷۰٫۴ درصد جمعیت در نقاط شهری و ۲۹٫۶ درصد در نقاط روستایی سکونت داشته‌اند. به لحاظ وضعیت تأهل، ۲۳٫۷ درصد افراد در وضعیت هرگز ازدواج نکرده و مجرد، ۶۸٫۱ درصد متأهل، و ۸٫۳ درصد در گروه سایر (مطلقه، همسر فوت کرده یا جداشده) قرار دارند. ۹٫۷ درصد افراد بی‌سواد، ۱۶٫۴ درصد دارای تحصیلات ابتدایی، ۱۶٫۳ درصد تحصیلات متوسطه، ۲۸٫۵ دارای تحصیلات دیپلم و ۲۹٫۱ درصد تحصیلات عالی دارند. ۹۳٫۲ درصد پاسخگویان پیرو مذهب شیعه، ۶٫۵ درصد پیروان اهل سنت و ۰٫۳ درصد را اقلیت‌های دینی تشکیل دادند.

۴-۲- اعتماد سازمانی

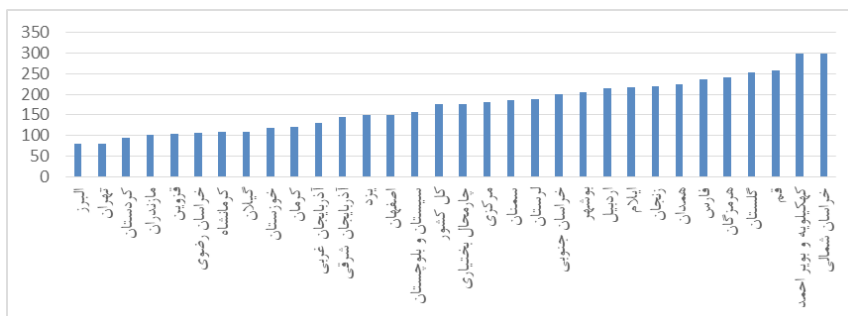
جدول زیر توزیع درصدی اعتماد پاسخگویان به هر کدام از سازمان‌ها را نشان می‌دهد. همان‌گونه که در جدول شماره ۱ ملاحظه می‌شود، میزان اعتماد سازمانی به بسیج در

کشور در رتبه دوم پس از میزان اعتماد به نهاد مدرسه قرار دارد. نسبت ارزیابی مثبت به منفی برای سازمان مورد پرسش، در ۱۰ سازمان دیگر زیر نمره ۱۰۰ قرار داشته و از وضعیت نامطلوب برخوردارند. در جدول شماره ۲ و شکل شماره ۱ رتبه‌بندی استان‌ها از لحاظ میزان اعتماد به بسیج قابل مشاهده است.

جدول شماره ۲- (میزان اعتماد سازمانی در کشور)

رتبه	نسبت اعتماد زیاد به اعتماد کم در تراز عدد ۱۰۰	سازمان	رتبه	نسبت اعتماد زیاد به اعتماد کم در تراز عدد ۱۰۰	سازمان
۱۳	۱۰۴,۷۱	بیمارستان‌های دولتی	۱	۲۱۶,۹۸	مدارس
۱۴	۹۲,۹۲	شرکت‌های بیمه	۲	۱۵۰,۴۲	پایگاه‌های بسیج
۱۵	۹۲,۳۱	فرمانداری و بخشداری	۳	۱۴۸,۲۲	بانک‌ها
۱۶	۸۱,۰۸۵	شورای اسلامی شهر	۴	۱۳۴,۹۸	دانشگاه‌ها
۱۷	۷۵,۹۵	فروشگاه‌ها	۵	۱۳۳,۴	صداوسیما
۱۸	۶۳,۶۲	تعاونی‌ها (مصرف، مسکن)	۶	۱۲۹,۳	تأمین اجتماعی و خدمات درمانی
۱۹	۶۳,۴۸	شهرداری	۷	۱۲۹,۰۷	انجمن‌های خیریه
۲۰	۵۲,۴۸	اداره دارایی و امور مالیاتی	۸	۱۲۶,۸۵	کلانتری (ناجا)
۲۱	۴۵,۸۴	احزاب و تشکل‌های سیاسی	۹	۱۲۴,۰۴	کمیته امداد امام خمینی (ره)
۲۲	۴۵,۴۵	بازار (تجار و بازاریان)	۱۰	۱۱۶,۰۵	مراجع قضایی (دادگاه‌ها و ...)
۲۳	۳۱,۷۴	بنگاه معاملات ملکی	۱۱	۱۰۹,۸۱	بیمارستان خصوصی
			۱۲	۱۰۸,۹۳	اداره مخابرات

شکل شماره ۱- میزان اعتماد به بسیج در استان‌های کشور

همان گونه که ملاحظه می شود کمترین میزان اعتماد به بسیج در استان های البرز، تهران و کردستان وجود دارد و بیشترین میزان اعتماد به بسیج در استان های خراسان شمالی، کهگیلویه و بویراحمد و قم مشاهده شده است. بر اساس آزمون آماری انجام شده در استان های کشور به لحاظ اعتماد به پایگاه های بسیج تفاوت معناداری در سطح اطمینان ۹۹ درصد دارند. آماره کرامر برای پیوستگی این دو متغیر برابر ۰,۱۵ هست. ۴-۲-۱ مقایسه توزیع درصدی اعتماد سازمانی کل و اعتماد سازمانی بسیج در استان های کشور

جدول شماره ۳- (توزیع درصدی اعتماد سازمانی کل و اعتماد سازمانی بسیج)

میزان	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	جمع کل در تراز ۱۰۰
کل سازمان ها	۳,۳	۲۸,۱	۵۲,۶	۱۴,۸	۱,۲	۷۱,۳۱
بسیج	۷,۶	۱۴,۹	۳۴,۱۳	۳۲,۸	۱۰,۵	۱۵۰,۴۲

برابر آزمون های آماری صورت گرفته مجموع میزان اعتماد به بسیج بیش از دو برابر نسبت به میانگین سازمان ها هست.

۴-۲-۲ مقایسه ارزیابی تناسب بین اعتماد به پایگاه های بسیج حسب متغیرهای زمینه ای اجتماعی

تفاوت بین اعتماد به بسیج در شهر و روستا: برابر اطلاعات به دست آمده از ۱۳۹۹۲ پاسخگو، تفاوت اعتماد در شهر و روستا به لحاظ آماری با یکدیگر معنادار است. سطح معنی داری آزمون کای اسکوار ۰,۰۰۰ و شدت آن آماره ۰,۱۱ هست. میانگین نمره خام تراز شده برای اعتماد به بسیج در شهر ۱۳۱,۰۲ و در روستا به میزان ۲۱۲,۳۸ هست. لذا میزان اعتماد به بسیج در شهر پایین تر از روستاها در کشور است.

تفاوت اعتماد به بسیج در میان مردان و زنان: مطابق اطلاعات به دست آمده از ارقام تراز شده در بین ۱۳۹۹۲ پاسخگو و آزمون آماری انجام شده میزان اعتماد به بسیج در میان مردان ۱۴۵,۹۳ و در بین زنان ۱۵۵,۷ هست. سطح معنی داری کای اسکوار ۰,۰۰۰ و شدت آن ۰,۰۴ هست. لذا تفاوت مشاهده شده به لحاظ آماری معنادار است. می توان گفت میزان اعتماد زنان به بسیج بیش از مردان در استان های کشور است.

میزان اعتماد به بسیج در میان گروه های سنی: اطلاعات به دست آمده در زمینه میزان اعتماد به بسیج در میان گروه های سنی و آزمون آماری انجام شده نشان می دهد میزان اعتماد به بسیج در میان گروه های سنی تفاوت دارد و با افزایش سن میزان اعتماد به بسیج افزایش می یابد. سطح معنی داری به دست آمده برابر ۰,۰۰۰ و شدت آن ۰,۰۷ هست. عدد تراز شده نمرات تراز شده از میزان اعتماد به بسیج در گروه سنی ۱۸ تا

۲۹ سال برابر ۱۳۱,۷۲ و در گروه سنی ۳۰ تا ۵۴ سال برابر ۱۵۱,۳۴ و در گروه سنی ۵۵ سال به بالا برابر ۱۹۴,۴۸ هست.

اعتماد به بسیج بر حسب میزان تحصیلات: بر اساس محاسبه صورت گرفته میزان اعتماد به بسیج در میان گروه‌های تحصیلی با یکدیگر دارای تفاوت معنادار است. این تفاوت در سطح ۰,۰۰۰ معنی‌دار بوده و شدت آن ۰,۰۷ هست. این نتایج بیانگر آن است که با افزایش تحصیلات میزان اعتماد به بسیج کاهش پیدا می‌کند. ارقام به‌دست آمده برای میزان اعتماد به بسیج در سطح تحصیلات به صورت زیر هست. ۲۴۲,۳ بی‌سواد، ۲۰۰,۷ ابتدایی، ۱۷۰,۳ متوسطه، ۱۳۶,۹ دیپلم، ۱۱۴,۹ عالی.

اعتماد به بسیج بر حسب نوع شغل: نتایج تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد اعتماد به بسیج بر حسب نوع شغل در سطح معنی‌داری ۰,۰۰۰ و میزان ۰,۰۷ تفاوت وجود دارد. میزان اعتماد بسیج در بین گروه‌های شغلی ۱۳۷,۸۶ افراد شاغل، ۱۴۰,۹۴ بیکار، ۱۷۶,۰۹۹ خانه‌دار، ۱۲۳,۸۳ محصل و ۱۵۴,۵۲ بازنشستگان هست. میزان اعتماد به بسیج در افراد فاقد شغل بیش از افراد شاغل است.

اعتماد به بسیج بر حسب مذهب: میزان اعتماد به بسیج به تفکیک مذهب در کشور دارای تفاوت معنادار است. بر اساس اطلاعات به‌دست آمده از نمرات تراز شده در مذهب شیعه ۱۵۲,۷ در مذهب سنی ۱۲۸,۰ و ۸۴,۵ برای اقلیت‌های دینی هست. پس از پیروان مذهب شیعه، اهل تسنن نسبت به بسیج میزان اعتماد بالاتری از حد متوسط دارند و رتبه بعدی پیروان اقلیت‌های دینی می‌باشند که میزان اعتماد کمتر از حد متوسط نسبت به بسیج دارند.

۴-۳- پاسخگویی سازمان‌ها به نیازها

۴-۳-۱ پاسخگویی به نیازها

با توجه به نسبت‌های محاسبه شده از پاسخ مردم کشور، نسبت به پاسخگویی سازمان‌ها به نیازها، نسبت ارزیابی مثبت به منفی برای سازمان‌های مورد پرسش در کل کشور در ۹ مورد بالاتر از میزان ۱۰۰ و در ۹ سازمان دیگر کمتر از نمره تراز شده ۱۰۰ قرار دارد. سرمایه اجتماعی سازمانی بسیج در میان ۱۸ سازمان مورد پرسش، در رتبه ۴ قرار دارد.

جدول شماره ۵) توزیع درصدی میزان پاسخگویی سازمان‌ها به نیاز در مقایسه با بسیج

پاسخگویی به نیازها	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	کل
کل سازمان‌ها	۳,۹	۲۳,۷	۵۲,۶	۱۸,۳	۱,۵	۸۲,۳۵
سازمان بسیج	۷,۵	۱۹,۷	۳۹	۲۷,۷	۶,۱	۱۰۹,۵۹

جدول فوق میزان پاسخگویی به نیاز در سطح کل کشور را نشان می‌دهد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود نمره تراز شده میزان پاسخگویی سازمان‌ها، ۸۲,۳۵ و بسیج ۱۰۹,۵۹ هست که از عدد قطبی صد بالاتر است.

جدول شماره ۴- (میزان پاسخگویی سازمان به نیازها)

رتبه	نسبت پاسخگویی زیاد به کم در تراز عدد ۱۰۰	سازمان و نهاد	رتبه	نسبت پاسخگویی زیاد به کم در تراز عدد ۱۰۰	سازمان و نهاد
۱۰	۹۳,۶۹	مراجع قضایی	۱	۱۲۹,۶۵	مدارس
۱۱	۹۰,۷۸	بیمارستان‌های دولتی	۲	۱۱۸,۰۱	صداوسیما
۱۲	۸۹,۵۱	بیمارستان‌های خصوصی	۳	۱۱۴,۹۹	کلانتری
۱۳	۷۸,۶۱	بانک‌ها	۴	۱۱۰,۶۴	اداره مخابرات
۱۴	۷۷,۷۸	شرکت‌های بیمه	۵	۱۰۹,۵۹	پایگاه‌های بسیج
۱۵	۷۳,۴۶	فرمانداری و بخشداری	۶	۱۰۸,۶۹	دانشگاه‌ها
۱۶	۶۷,۹۵	شورای اسلامی شهر	۷	۱۰۶,۸۱	کمیته امداد امام خمینی
۱۷	۵۲,۳۴	تعاونی‌ها	۸	۱۰۴,۰۶	انجمن‌های خیریه
۱۸	۵۲,۰۸	شهرداری‌ها	۹	۱۰۳,۰۸	تأمین اجتماعی و خدمات درمانی

۴-۳-۲ پاسخگویی سازمان‌ها به نیازها به تفکیک استانی

در جدول شماره ۶ میزان رضایت هر استان از پاسخگویی سازمان‌ها به نیازها در مقایسه با پاسخگویی بسیج به نیازها قابل مشاهده هست.

جدول شماره ۶- (مقایسه میزان رضایت از پاسخگویی سازمانی و پاسخگویی بسیج در استان‌های کشور)

رتبه بسیج	رتبه سازمانی کل	استان	رتبه بسیج	رتبه سازمانی کل	استان
۳۱	۳۱	فارس	۱۹	۲۸	آذربایجان شرقی
۲	۲	قزوین	۱۵	۱۷	آذربایجان غربی
۲۶	۲۰	قم	۱۸	۲۷	اردبیل
۸	۳	کردستان	۱۴	۱۰	اصفهان

رتبه استان	رتبه سازمانی کل	استان	رتبه بسیج	رتبه سازمانی کل	استان
۱۰	۷	کرمان	۱	۵	البرز
۵	۱۱	کرمانشاه	۲۵	۸	ایلام
۲۷	۱۴	کهگیلویه و بویر احمد	۲۳	۲۲	بوشهر
۲۸	۲۵	گلستان	۳	۱	تهران
۹	۱۵	گیلان	۱۷	۱۳	چهارمحال بختیاری
۲۰	۲۱	لرستان	۲۹	۲۹	خراسان جنوبی
۶	۱۹	مازندران	۴	۶	خراسان رضوی
۱۲	۱۲	مرکزی	۳۰	۲۴	خراسان شمالی
۲۴	۲۳	هرمزگان	۱۱	۱۸	خوزستان
۲۱	۲۶	همدان	۲۲	۳۰	زنجان
۷	۹	یزد	۱۶	۱۶	سمنان
۳۱	۳۱	فارس	۱۳	۴	سیستان و بلوچستان

همان گونه که در جدول شماره ۶ قابل مشاهده است میزان رضایت از پاسخگویی سازمان ها به نیازها در شهر تهران مشاهده می شود. پایین ترین میزان رضایت از پاسخگویی بسیج به نیازها در استان البرز مشاهده شده است. بالاترین میزان رضایت سازمانی در استان های کشور از استان فارس هست و بالاترین میزان رضایت از پاسخگویی بسیج به نیازها نیز در استان فارس مشاهده شده است. آزمون های آماری صورت گرفته بر روی این تحلیل نشان می دهد، در استان های کشور به لحاظ میزان رضایت از عملکرد و پاسخگویی سازمان بسیج به نیازها تفاوت معناداری در سطح احتمال ۹۹ درصد وجود دارد و آماره کرامر برای پیوستگی این دو متغیر عدد ۰,۱۴ را نشان می دهد.

پاسخگویی بسیج به نیازها در شهر و روستا: تحلیل صورت گرفته از میزان رضایت مردم از پاسخگویی بسیج به نیازها در استان ها، بین شهر و روستا تفاوت معنی داری در سطح ۰,۰۰۰ و میزان ۰,۱۳ نشان می دهد. میزان رضایت از پاسخگویی بسیج به نیازها در شهر ۹۴,۸۸ و ۱۵۴,۱۵ در روستا هست. بر اساس یافته ها، پاسخگویی بسیج به نیازها در استان های کشور نزدیک به متوسط و در روستا بیش از متوسط هست. همچنین

میزان رضایت از پاسخگویی بسیج به نیازها در روستاهای کشور بیش از شهرها هست. پاسخگویی بسیج به نیازها از نگاه مردان و زنان: در تحلیل صورت گرفته از پاسخگویان، نتایج نشان داد میزان رضایت از پاسخگویی بسیج به نیازها از نگاه مردان ۱۰۵,۲۱ و از نگاه زنان ۱۱۳,۴۰ هست. لذا پاسخگویی بسیج به نیازها از نگاه زنان مثبت تر و مطلوب تر هست. این تفاوت در سطح معنی داری ۰,۰۰۰ و میزان ۰,۰۳ هست.

پاسخگویی بسیج به نیازها در گروه‌های سنی: تحلیل داده‌ها در گروه‌های سنی نشان می‌دهد، با افزایش سن میزان رضایت از پاسخگویی بسیج به نیازها در کشور افزایش می‌یابد. این تفاوت در سطح معنی داری ۰,۰۰۰ و میزان ۰,۰۴ هست. میزان پاسخگویی بسیج به نیازها در گروه سنی ۱۸ الی ۲۹ سال ۹۷,۹۲ (نزدیک به متوسط)، گروه سنی ۳۰ تا ۵۴ سال ۱۰۹,۸۱ (بیش از متوسط)، و گروه سنی ۵۵ سال به بالا ۱۳۳,۲۹ (بین متوسط و زیاد) هست. همان‌گونه که ذکر شد، از دید گروه سنی نخست میزان پاسخگویی بسیج به نیازها نزدیک متوسط و در گروه‌های بعد بیش از متوسط هست. پاسخگویی بسیج به نیازها به تفکیک تحصیلات: تحلیل صورت گرفته نشان می‌دهد میزان تحصیلات در رضایت از پاسخگویی بسیج به نیازها دارای تفاوت معنی دار، در سطح ۰,۰۰۰ و میزان ۰,۰۶ هست. میزان پاسخگویی بسیج از نگاه افراد دارای تحصیلات: بی‌سواد ۱۶۱,۳، ابتدایی ۱۴۲,۷، متوسطه ۱۲۰,۸، دیپلم ۱۰۰,۷ و تحصیلات عالی ۸۶,۲ هست. همان‌گونه که مشاهده می‌شود پاسخگویی بسیج به نیازها تنها در سطح تحصیلات عالی کمتر از متوسط است در تحصیلات دیپلم متوسط و در دیگر مقادیر بیش از متوسط است. لذا با افزایش سطح تحصیلات میزان رضایت از پاسخگویی بسیج به نیازها کاهش می‌یابد.

پاسخگویی بسیج به نیازها به تفکیک گروه‌های شغلی: نتایج تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد پاسخگویی بسیج به نیازها در بین گروه‌های شغلی در سطح معنی داری ۰,۰۰۰ و میزان ۰,۰۰۴ تفاوت دارد. پاسخگویی به نیازها در بین شاغلین ۱۰۰,۳، در میان بیکاران ۱۰۳,۸، افراد خانه‌دار ۱۲۶,۱، محصلین ۱۰۲,۴، بازنشستگان ۱۱۰,۷، و سایر مشاغل ۱۱۳,۹ هست.

پاسخگویی بسیج به نیازها به وضعیت تأهل: یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد، پاسخگویی بسیج به نیازها از نگاه افراد مجرد ۹۳,۱۷، متأهل، ۱۱۵,۹۱ و سایر ۱۰۹,۸۲ هست. لذا پنداشت متأهل‌ها نسبت به پاسخگویی بسیج به نیازها بیش از متوسط، و در افراد مجرد نزدیک به متوسط هست. این تفاوت در سطح معنی داری ۰,۰۰۰ و میزان ۰,۰۵ هست.

پاسخگویی بسیج به نیازها در بین اقلیت‌های مذهبی: بررسی‌ها نشان داد پاسخگویی بسیج به نیازها در پیروان مذهب شیعه ۱۰۹,۵۹، در پیروان اهل سنت ۱۱۲,۰۴ و در بین اقلیت‌های مذهبی دیگر ۸۶,۲۷ هست. تفاوت مشاهده شده در سطح معنی‌داری ۰,۰۰ و میزان ۰,۰۳ هست. میزان رضایت از پاسخگویی بسیج به نیازها در اهل سنت بیش از گروه‌های دیگر است.

۴-۴- آمادگی کمک سازمانی:

در جدول زیر توزیع درصدی پاسخ به میزان آمادگی مردم برای کمک به سازمان‌ها ذکر شده است. با تجمیع میزان آمادگی همکاری و کمک سازمانی در صورت نیاز برای ۱۶ مورد جدول شاخص ترکیبی آمادگی همکاری و کمک سازمانی محاسبه شده است. نسبت به ارزیابی مثبت به منفی برای همکاری و کمک سازمانی از بین ۱۶ سازمان، ۹ سازمان بیش از تراز ۱۰۰ و سایر سازمان‌ها پایین‌تر از عدد ۱۰۰ هستند که کمترین آن‌ها مربوط به بانک‌ها، احزاب و تشکل‌های سیاسی می‌شود. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود میزان آمادگی کمک سازمانی به بسیج در میان سازمان‌های مورد پرسش در رتبه هفتم قرار دارد.

جدول شماره ۷- (رتبه‌بندی میزان آمادگی برای کمک سازمانی)

رتبه	نسبت کمک‌رسانی زیاد به کم در تراز عدد ۱۰۰	سازمان و نهاد	رتبه	نسبت کمک‌رسانی زیاد به کم در تراز عدد ۱۰۰	سازمان و نهاد
۹	۱۰۹,۸۱	دانشگاه	۱	۲۶۳,۸۳	جمعیت هلال‌احمر
۱۰	۹۶,۸۱	حوزه‌های علمیه	۲	۲۶۱,۷۹	سازمان بهزیستی
۱۱	۸۵,۷	شورای اسلامی شهر و روستا	۳	۱۹۳,۵۵	انجمن‌های خیریه
۱۲	۸۴,۱۳	دادگاه و دادسرا	۴	۱۷۹,۶۷	کمیته امداد امام خمینی
۱۳	۸۳,۸۸	فرمانداری و بخشداری	۵	۱۶۸,۳	بیمارستان‌ها
۱۴	۷۵,۳۶	شهرداری	۶	۱۵۹,۶۶	مدارس
۱۵	۵۲,۹۳	احزاب و تشکل‌های سیاسی	۷	۱۲۱,۲۷	پایگاه‌های بسیج
۱۶	۴۷,۵۳	بانک‌ها	۸	۱۱۶,۸۸	کلانتری

جدول شماره ۸- (توزیع درصدی مقایسه میزان آمادگی کمک سازمانی)

میزان	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	نمره تراز شده ۱۰۰
کل	۵,۱	۲۶,۴	۴۳,۳	۲۱,۴	۳,۷	۸۶,۶۰
بسیج	۹	۱۹,۱	۳۳	۲۹,۱	۹,۷	۱۲۱,۲۷

همان گونه که در جدول فوق قابل مشاهده است، متوسط میزان آمادگی برای کمک سازمانی به سازمان‌های مطرح شده کمتر از متوسط ولی میزان آمادگی کمک سازمانی به سازمان بسیج بیش از متوسط هست.

۴-۴-۱- آمادگی برای کمک سازمانی

در جدول شماره ۹ میانگین میزان آمادگی کمک سازمانی به دیگر سازمان‌ها و میزان آمادگی برای کمک سازمانی به بسیج به تفکیک استان‌ها قابل مشاهده است. همان گونه که مشاهده می‌شود، بیشترین آمادگی برای کمک سازمانی در استان مرکزی و کمترین آمادگی برای کمک سازمانی مربوط به استان سیستان و بلوچستان هست. همچنین بیشترین میزان آمادگی برای کمک سازمانی به بسیج مربوط به استان چهارمحال و بختیاری و کمترین میزان برای آمادگی کمک سازمانی در استان تهران مشاهده شده است.

جدول شماره ۹- (مقایسه میزان آمادگی کمک سازمانی)

استان	کمک سازمانی	رتبه	کمک بسیج	رتبه
آذربایجان شرقی	۴۶,۳۲	۲۰	۱۱۱,۷۸	۱۳
آذربایجان غربی	۴۴,۹۸	۱۴	۱۱۸,۹۹	۱۴
اردبیل	۴۸,۶۱	۲۶	۱۵۲,۱۰	۲۰
اصفهان	۴۶,۱۱	۱۸	۱۲۶,۲۳	۱۵
البرز	۴۹,۷۳	۲۹	۸۹,۱۴	۶
ایلام	۴۴,۹۷	۱۳	۱۸۵,۶۵	۲۵
بوشهر	۴۹,۳۷	۲۸	۲۳۶,۸۴	۳۰
تهران	۴۵,۲۴	۱۵	۶۵,۴۲	۱
چهارمحال بختیاری	۵۰,۸۲	۳۰	۳۱۳,۹۹	۳۱
خراسان جنوبی	۴۲,۱۵	۳	۱۰۵,۴۴	۱۱
خراسان رضوی	۴۲,۶۶	۴	۹۲,۲۰	۷

رتبه	کمک بسیج	رتبه	کمک سازمانی	استان
۸	۹۶,۴۷	۲	۴۱,۹۸	خراسان شمالی
۱۰	۹۸,۵۴	۱۰	۴۳,۷۷	خوزستان
۲۲	۱۵۶,۳۰	۲۲	۴۶,۸۳	زنجان
۲۳	۱۵۷,۴۵	۲۵	۴۷,۸۵	سمنان
۱۲	۱۰۶,۹۳	۱	۴۱,۵۷	سیستان و بلوچستان
۲۱	۱۵۵,۱۴	۲۴	۴۷,۸۴	فارس
۳	۸۶,۴۱	۱۱	۴۴,۰۱	قزوین
۲۸	۱۹۹,۷۳	۲۷	۴۸,۸۱۶	قم
۴	۸۶,۸۵	۶	۴۲,۹۶	کردستان
۱۸	۱۴۰,۷۹	۱۷	۴۵,۴۰	کرمان
۹	۹۷,۹۶	۱۲	۴۴,۵۲	کرمانشاه
۲۷	۱۹۷,۰۲	۸	۴۳,۱۴	کهگیلویه و بویر احمد
۱۷	۱۳۷,۶۹	۹	۴۳,۲۴	گلستان
۲	۸۵,۴۵	۵	۴۲,۷۹	گیلان
۱۹	۱۴۷,۷۹	۲۱	۴۶,۷۲	لرستان
۵	۸۷,۰۶	۷	۴۳	مازندران
۲۶	۱۹۵,۲۸	۳۱	۵۰,۹۷	مرکزی
۲۹	۲۰۰,۶۴	۱۶	۴۵,۲۵	هرمزگان
۲۴	۱۷۸,۰۱	۱۹	۴۶,۲۱	همدان
۱۶	۱۳۱,۷۷	۲۳	۴۶,۹۴	یزد

۴-۲-۴- بررسی رابطه متغیرهای جمعیت شناختی و کمک به پایگاه‌های بسیج

رابطه بین آمادگی مشارکت و کمک به پایگاه‌های بسیج در بین شهر و روستا: بر اساس تحلیل صورت گرفته بر ۱۴۰۵۵ مورد نتایج نشان داد آمادگی مشارکت و کمک به پایگاه‌های بسیج در شهر و روستا با سطح معنی داری ۰,۰۰ و آماره ۰,۱ دارای تفاوت هست. میزان مشارکت و کمک به پایگاه‌های بسیج در صورت نیاز داخل شهرها به میزان

۱۰۶,۵۸ و درون روستا به میزان ۱۶۵,۹۸ هست. لذا میزان آمادگی کمک سازمانی به بسیج در شهرها نسبتاً متوسط و در روستاها نزدیک به زیاد هست و آمادگی در روستا بیش از شهرهاست.

آمادگی مشارکت و کمک به پایگاه‌های بسیج در میان زنان و مردان: تحلیل انجام شده بر روی ۱۴۰۵۵ مورد نشان می‌دهد، در سطح معنی‌داری ۰,۰۲ و میزان ۰,۰۳ آمادگی مشارکت و کمک به پایگاه‌های بسیج در میان زنان و مردان تفاوت دارد. آمادگی مشارکت و کمک به پایگاه‌های بسیج در میان مردان ۱۱۹,۶۳ و در میان زنان ۱۲۳,۵۰ هست لذا آمادگی کمک سازمانی در بین زنان بیش از مردان هست.

آمادگی مشارکت و کمک به پایگاه‌های بسیج در بین گروه‌های سنی: بررسی‌های انجام شده در بین گروه‌های سنی نشان می‌دهد آمادگی مشارکت و کمک به پایگاه‌های بسیج در گروه‌های سنی با سطح معنی‌داری ۰,۰۰۰ و میزان ۰,۰۳ دارای تفاوت است. در گروه‌های سنی ۱۸ الی ۲۹ سال میزان آمادگی مشارکت و کمک به پایگاه‌های بسیج ۱۱۲,۵۳ گروه سنی ۳۰ الی ۵۴ سال ۱۲۲,۴۵ و در گروه سنی ۵۵ سال به بالا ۱۳۶,۳۰ هست. با توجه به عدد تراز به دست آمده میزان آمادگی مشارکت و کمک به پایگاه‌های بسیج در بین گروه‌های سنی بیش از متوسط است و میزان آمادگی با افزایش سن افزایش می‌یابد.

آمادگی مشارکت و کمک به پایگاه‌های بسیج در بین سطوح مختلف تحصیلی: تحلیل‌ها نشان می‌دهد میزان آمادگی برای مشارکت و کمک به پایگاه‌های بسیج با افزایش تحصیلات کاهش می‌یابد ولی همچنان در بین گروه‌های مختلف تحصیلی آمادگی برای مشارکت بیش از متوسط است. در بررسی که از ۱۴۰۲۵ مورد در این زمینه صورت گرفته است تفاوت‌ها در سطح معنی‌داری ۰,۰۰۰ و میزان ۰,۰۴ هست. آمادگی برای کمک سازمانی در بین افراد بی‌سواد ۱۵۶,۵۸، تحصیلات ابتدایی ۱۳۸,۸۸، تحصیلات متوسطه، ۱۲۵,۱۹، دیپلم ۱۱۷,۶۴ و تحصیلات عالی ۱۰۷,۱۳۰ هست.

آمادگی مشارکت و کمک به پایگاه‌های بسیج به تفکیک اشتغال: بررسی‌ها نشان داد در سطح معنی‌داری ۰,۰۰۰ و میزان ۰,۰۳ آمادگی مشارکت و کمک به پایگاه‌های بسیج در مشاغل مختلف تفاوت وجود دارد. آمادگی مشارکت و کمک به پایگاه‌های بسیج در بین شاغلان ۱۱۴,۰۱ بیکاران، ۱۲۰,۲۸، افراد خانه‌دار، ۱۳۲,۲۰، محصلان ۱۱۲,۴۷، بازنشستگان ۱۲۱,۷۳ و سایر مشاغل ۱۴۰,۰۳ هست.

آمادگی مشارکت و کمک به پایگاه‌های بسیج به تفکیک تأهل: تحلیل آماری صورت گرفته در زمینه میزان آمادگی مشارکت و کمک به پایگاه‌های بسیج در بین مجردها

۱۰۲,۸۴، متأهل‌ها، ۱۲۸,۴۸، و سایر ۱۲۱,۲۰ هست. تفاوت مشاهده شده در سطح ۰,۰۰۰ و میزان ۰,۰۵ معنی‌دار است. لذا آمادگی مشارکت و کمک به پایگاه‌های بسیج در میان متأهل‌ها بیشتر است.

آمادگی مشارکت و کمک به پایگاه‌های بسیج در بین اقلیت‌های مذهبی: تحلیل‌های صورت گرفته نشان می‌دهد، آمادگی برای مشارکت در بین پیروان مذهب شیعه برابر ۱۲۳,۷۷، اهل سنت ۹۶,۶۶، اقلیت‌های دینی ۹۲,۲۷ هست. تفاوت مشاهده شده در سطح ۰,۰۰۳ و میزان ۰,۰۳ معنادار است.

۴-۵- مشارکت‌های اجتماعی ۴-۵-۱- عضویت انجمنی

برای تعیین وضعیت عضویت در انجمن‌ها و تشکل‌ها به‌عنوان سنج‌های از مشارکت اجتماعی از پاسخگویان سؤال شده که در چه تشکل‌ها و انجمن‌هایی عضویت دارند. داده‌های به‌دست‌آمده نشان می‌دهد، بیشترین عضویت انجمنی در کشور مربوط به عضویت در رده‌های بسیج هست.

جدول شماره ۱۰- (توزیع درصدی میزان فعالیت‌های داوطلبانه)

خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۲۳,۹	۲۷,۴	۳۴,۶	۱۰,۸	۳,۳

جدول شماره ۱۱- (میزان عضویت انجمنی در کشور)

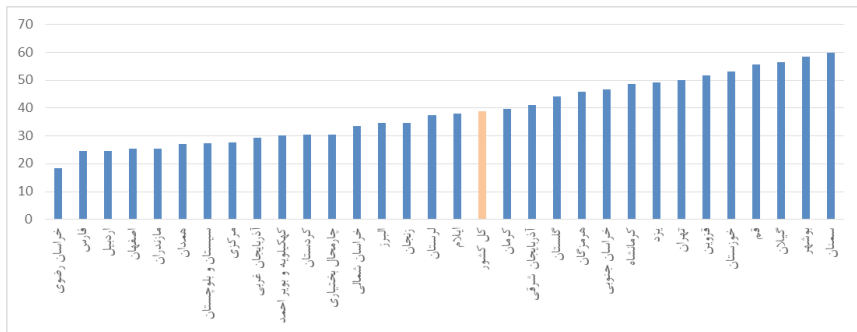
رتبه	درصد	انجمن یا گروه	رتبه	درصد	انجمن یا گروه
۸	۴,۵	انجمن حمایت از بیماران	۱	۲۴,۷	پایگاه بسیج
۹	۴	سازمان‌های غیردولتی (مردم‌نهاد)	۲	۲۰,۲	هیئت‌های مذهبی
۱۰	۳,۸	انجمن‌های علمی تخصصی	۳	۱۶	صندوق‌های قرض‌الحسنه دوستی یا خانوادگی
۱۱	۳,۴	انجمن اسلامی			
۱۲	۳,۳	شورای صنفی (اصناف)	۴	۱۰,۶	انجمن‌های ورزشی و تفریحی
۱۳	۲,۷	انجمن و کانون‌های ادبی	۵	۹,۴	انجمن خیریه
۱۳	۲,۷	انجمن حمایت از سالمندان و...	۶	۷,۵	انجمن اولیاء و مربیان
۱۴	۱,۴	حزب و تشکل سیاسی	۷	۵,۸	کانون‌های فرهنگی

در مجموع می‌توان گفت میزان آمادگی برای فعالیت‌های داوطلبانه در کشور، سطح پایینی دارد.

۴-۵-۱- رتبه‌بندی فعالیت‌های داوطلبانه در استان‌های کشور

بررسی آمادگی استان‌های کشور برای فعالیت‌های داوطلبانه نشان می‌دهد، بیشترین میزان آمادگی برای فعالیت‌های داوطلبانه مربوط به استان‌های سمنان، بوشهر، گیلان و قم هست و کمترین میزان آمادگی برای فعالیت‌های داوطلبانه مربوط به استان‌های خراسان رضوی، فارس و اردبیل است.

شکل شماره ۲- رتبه‌بندی میزان فعالیت‌های داوطلبانه در استان‌های کشور

۴-۶- فعالیت داوطلبانه حسب متغیرهای زمینه‌ای اجتماعی

فعالیت داوطلبانه در شهر و روستا: فعالیت داوطلبانه حسب متغیرهای زمینه‌ای اجتماعی نشان می‌دهد در سطح معنی‌داری $0,000$ و میزان $0,05$ در بررسی که از 13945 نفر صورت گرفت، فعالیت‌های داوطلبانه در شهرها $38,98$ و در روستا $33,91$ هست. لذا میزان انجام فعالیت‌های داوطلبانه در شهر بیش از روستا هست.

فعالیت داوطلبانه در میان مردان و زنان: بین مردان و زنان در سطح معنی‌داری $0,000$ و میزان $0,09$ تفاوت معنی‌دار وجود دارد. فعالیت‌های داوطلبانه در میان مردان $43,87$ و در زنان $31,60$ هست. لذا میزان انجام فعالیت‌های داوطلبانه در میان مردان بیش از زنان است.

فعالیت داوطلبانه در بین گروه‌های سنی: تحلیل‌ها نشان می‌دهد فعالیت‌های داوطلبانه میان گروه‌های سنی در سطح معنی‌داری $0,000$ و میزان $0,05$ دارای تفاوت است. با افزایش تحصیلات میزان فعالیت‌های داوطلبانه افزایش می‌یابد. در گروه سنی $18-29$ فعالیت‌های داوطلبانه $34,64$ ، $30-54$ فعالیت‌های داوطلبانه $37,96$ و در گروه سنی 55 به بالا فعالیت‌های داوطلبانه به میزان $40,74$ هست.

فعالیت داوطلبانه در بین گروه‌های تحصیلی: در بررسی‌هایی که از ۱۳۹۱۵ مورد صورت گرفت نتایج نشان داد فعالیت‌های داوطلبانه در بین گروه‌های تحصیلی با سطح معنی‌داری ۰,۰۰ و میزان ۰,۰۵ تفاوت معنادار دارد. با افزایش تحصیلات میزان فعالیت‌های داوطلبانه افزایش می‌یابد. در بین افراد بی‌سواد میزان فعالیت‌های داوطلبانه ۲۷,۸۱، تحصیلات ابتدایی ۳۲,۲۱، متوسطه ۳۴,۲۴، دیپلم ۳۶,۸۰ و تحصیلات عالی ۴۷,۲۴ هست.

فعالیت داوطلبانه در بین مشاغل: بررسی‌ها نشان می‌دهد میزان فعالیت‌های داوطلبانه در مشاغل مختلف تفاوت دارد. بر اساس مشاهدات صورت گرفته میزان فعالیت‌های داوطلبانه در شاغلین ۴۵,۴۱، افراد بیکار ۳۴,۴۵، افراد خانه‌دار ۲۹,۰۷، محصلین، ۳۵,۳۴، بازنشسته ۵۲,۶۱ و سایر مشاغل ۴۶,۶۶ هست. تفاوت اشاره‌شده در سطح ۰,۰۰ و میزان ۰,۰۶ معنی‌دار است.

فعالیت داوطلبانه به تفکیک تأهل: بررسی‌ها نشان می‌دهد فعالیت‌های داوطلبانه به تفکیک تأهل در ۱۳۹۴۵ مورد با توجه به سطح مشاهده شده ۰,۲۸، تفاوت معنی‌دار ندارد. فعالیت داوطلبانه در بین اقلیت‌های مذهبی: بررسی‌ها نشان داد میزان فعالیت‌های داوطلبانه در بین پیروان مذهب شیعه در کشور به میزان ۳۸,۵۲، اهل سنت، ۲۴,۸۶ و اقلیت‌های مذهبی ۳۹,۱۸ هست. تفاوت مشاهده شده در سطح ۰,۰۰ معنی‌دار و میزان ۰,۰۴ است. لذا آمادگی برای فعالیت‌های داوطلبانه در بین اقلیت‌های مذهبی بیش از پیروان اهل سنت و شیعه هست.

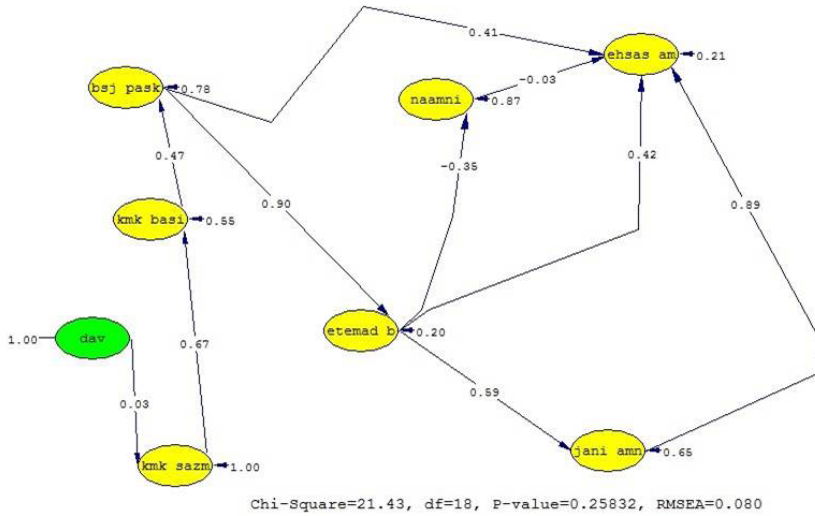
۴-۷-۷-آزمون فرضیه‌های تحقیق:

برای آزمون فرضیه‌های تحقیق از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. بر اساس نتایج این آزمون میزان اعتماد به بسیج با بالا رفتن احساس امنیت در استان‌های کشور افزایش می‌یابد. مقدار این رابطه ۰,۴۹۲ هست. همچنین میان اعتماد به بسیج و پاسخگویی بسیج به نیازها رابطه‌ای از نوع قوی وجود دارد. اعتماد به بسیج و کمک سازمانی به بسیج نیز دارای رابطه‌ای مثبت و نسبتاً قوی هست. همچنین پاسخگویی بسیج به نیازها و وجود امنیت جانی در استان‌ها نیز دارای رابطه مستقیم هستند.

۴-۷-۱-آزمون مدل نظری تحقیق:

برای رسیدن به نتایج دقیق‌تر از تکنیک مدل‌سازی معادلات ساختاری و تکنیک تحلیل مسیر استفاده شده است، که خروجی مدل ساخته‌شده مطابق شکل زیر است.

با توجه به عدد کای اسکوار مشاهده شده و سطح معنی داری به دست آمده که بالاتر از ۰,۰۵ هست و ضریب ریشه خطای میانگین که کمتر از ۰,۰۹ هست، می توان گفت مدل طراحی شده قابلیت تعمیم به کل جامعه آماری را دارد. همچنین مقادیر t مشاهده شده در مدل حاکی از معنی دار بودن ضرایب همبستگی همه متغیرهای مدل هست.

۴-۷-۲- بررسی اثرات مستقیم و غیر مستقیم متغیرها

نام متغیر	اثرات مستقیم	اثرات غیر مستقیم	مجموع اثرات
فعالیت های داوطلبانه	***	۰,۰۳*۰,۶۷*۰,۴۱*۰,۰۳۸=۰,۰۰۳۸ ۰,۰۳*۰,۶۷*۰,۴۱*۰,۰۹*۰,۵۹*۰,۸۹*۰,۰۳=۰,۰۰۴۴ ۰,۰۳*۰,۶۷*۰,۴۱*۰,۰۳۵=۰,۰۰۳۵ ۰,۰۳*۰,۶۷*۰,۴۱*۰,۰۹*۰,۰۳*۰,۳۵=۰,۰۰۰۸۹	۰,۰۲۰۶
کمک های سازمانی	***	۰,۰۶۷*۰,۵۵*۰,۴۱*۰,۰۷۱=۰,۰۰۷۱ ۰,۰۶۷*۰,۴۱*۰,۰۹*۰,۵۹*۰,۸۹*۰,۰۱۴۸۸=۰,۰۱۴۸۸ ۰,۰۶۷*۰,۴۱*۰,۰۹*۰,۰۳*۰,۱۱۹=۰,۰۰۱۱۹ ۰,۰۶۷*۰,۴۱*۰,۰۹*۰,۰۳*۰,۰۲۹=۰,۰۰۰۲۹	۰,۳۴۱۷
کمک به بسیج	***	۰,۰۴۱*۰,۱۹۲۷=۰,۰۰۱۹۲۷ ۰,۰۴۱*۰,۰۹*۰,۵۹*۰,۸۹*۰,۰۲۲۲۱=۰,۰۲۲۲۱ ۰,۰۴۱*۰,۰۹*۰,۰۳*۰,۱۱۷۷۶=۰,۰۰۱۱۷۷۶ ۰,۰۴۱*۰,۰۹*۰,۰۳*۰,۰۰۴۴=۰,۰۰۰۰۴۴	۰,۵۹۶۸
پاسخگویی بسیج به نیازها	۰,۴۱	۰,۰۹*۰,۵۹*۰,۸۹*۰,۴۷۲۵=۰,۰۴۷۲۵ ۰,۰۹*۰,۰۳*۰,۴۲*۰,۰۳۷۸=۰,۰۰۳۷۸ ۰,۰۹*۰,۰۳*۰,۰۳۵*۰,۰۰۹۴=۰,۰۰۰۰۹۴	۱,۲۶

نام متغیر	اثرات مستقیم	اثرات غیرمستقیم	مجموع اثرات
اعتماد به بسیج	۴۲.۰	۰.۳۵- * ۰.۰۳- = ۰.۱۰۵	۰.۴۳۰۵
تجربه ناامنی	۰.۰۳-		۰.۰۳-
امنیت جانی	۰.۸۹		۰.۸۹
مجموع اثرات	۱.۶۹	۱.۸۲۹۵	۳.۵۱۹۵

بیشترین اثرات مستقیم به متغیر پاسخگویی بسیج به نیازها سپس کمک به بسیج و پس از آن اعتماد به بسیج قرار دارد.

فعالیت‌های داوطلبانه در مجموع به صورت غیرمستقیم ۰.۰۲۰۳، تأثیر غیرمستقیم بر متغیر احساس امنیت دارد که از طریق ۴ مسیر میسر می‌شود.

کمک‌های سازمانی نیز در مجموع به صورت غیرمستقیم ۰.۳۴۱۷، تأثیر بر روی متغیر احساس امنیت در استان‌ها دارد که از طریق ۴ مسیر مشاهده شده است:

متغیر کمک سازمانی به بسیج نیز از طریق ۴ مسیر غیرمستقیم در مجموع میزان ۰.۵۹۶۸، تأثیر بر روی متغیر احساس امنیت در استان‌ها دارد که از راه ۴ مسیر مشاهده شده است.

متغیر پاسخگویی بسیج به نیازها از طریق یک اثر مستقیم ۰.۴۱ و ۳ اثر غیرمستقیم به میزان ۰.۸۵۹۹، و در مجموع اثرات مستقیم و غیرمستقیم به میزان ۱.۲۶، بیشترین اثر بر روی متغیر احساس امنیت را دارد. اثرات غیرمستقیم تأثیرگذاری پاسخگویی بسیج به نیازها در استان‌های کشور از طریق مسیرهای زیر مشاهده شده است. اعتماد به بسیج در استان‌ها توسط یک اثر مستقیم به احساس امنیت با شدت ۰.۴۲ و یک اثر غیرمستقیم مشاهده شده است.

همچنین متغیر میزان وجود امنیت جانی در استان‌های کشور به صورت مستقیم به میزان ۰.۸۹، بر روی متغیر احساس امنیت تأثیر مثبت دارد.

۵- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

۵-۱- بحث و نتیجه‌گیری

همان‌گونه که ملاحظه شد، نتایج این تحقیق مبنی بر وجود رابطه میان سرمایه اجتماعی و امنیت با تمام تحقیقات پیشین ذکر شده مطابقت دارد. سرمایه اجتماعی را می‌توان در کنار سرمایه‌های اقتصادی و انسانی، بخشی از ثروت ملی به حساب آورد که بستر

مناسبی برای بهره‌برداری از سرمایه انسانی و فیزیکی (مادی) و راهی برای نیل به موفقیت قلمداد می‌شود (حسن دوست، ۱۳۹۵). بسیاری از گروه‌ها، سازمان‌ها و جوامع انسانی، بدون سرمایه اقتصادی و صرفاً با تکیه بر سرمایه انسانی و اجتماعی توانسته‌اند به موفقیت دست یابند، اما هیچ مجموعه انسانی، بدون سرمایه اجتماعی نمی‌تواند اقدامات مفید و هدفمندی انجام دهد. همان‌گونه که ذکر شد سرمایه اجتماعی میانی کشور که بازتاب سرمایه اجتماعی دستگاه‌ها و نهادها و بازوان اجرایی نظام هستند تا رسیدن به حد متوسط و اندازه مطلوب فاصله‌دارند که نیاز است بر اساس ویژگی‌های بومی، اجتماعی، فرهنگی و جمعیت شناختی هر استان با توجه به ۴ وضعیت بحرانی، بسیار آسیب‌دیده، آسیب‌دیده و در معرض آسیب سیاست‌های متناسب با فوریت‌های برنامه‌های کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت اتخاذ شود. در این میان سازمان بسیج در مقایسه با دیگر سازمان‌ها در کشور و پس از سازمان آموزش و پرورش به لحاظ میزان سرمایه اجتماعی در استان‌های کشور رتبه دوم را به خود اختصاص داده است که حاکی از نهادینه شدن عملکرد مطلوب این سازمان البته به جز چند استان در کشور دارد که می‌بایست سیاست‌های ذکر شده در مورد استان‌هایی که سرمایه اجتماعی پایین‌تری دارند، مورد بازنگری قرار گیرد. یافته‌های تحقیق نشان داد، میزان اعتماد به بسیج، همکاری و همیاری مردم با بسیج و پاسخگویی بیشتر بسیج به نیازها رابطه مستقیم و غیرمستقیم با احساس امنیت در استان‌ها دارد. امنیت یکی از شاخص‌های اساسی و بسیار مهم هر کشور برای دستیابی به توسعه پایدار اقتصادی و پیشرفت برای هر جامعه‌ای هست و سازمان بسیج به‌عنوان یکی از مهم‌ترین دستگاه‌های شناخته‌شده در کشور وظیفه برقراری و ایجاد امنیت در کشور را بر عهده دارد. یافته‌های تحقیق نشان داد کمترین میزان اعتماد به بسیج در استان‌های البرز، تهران و کردستان وجود دارد و بیشترین میزان اعتماد به بسیج در استان‌های خراسان شمالی، کهگیلویه و بویر احمد و قم مشاهده شده است. بر اساس آزمون آماری انجام‌شده در استان‌های کشور به لحاظ اعتماد به پایگاه‌های بسیج تفاوت معناداری در سطح اطمینان ۹۹ درصد دارند. میزان اعتماد به بسیج در روستاها بالاتر از شهرها هست. میزان اعتماد زنان به بسیج بیش از مردان در استان‌های کشور است. با افزایش سن میزان اعتماد به بسیج افزایش می‌یابد. با افزایش تحصیلات میزان اعتماد به بسیج کاهش پیدا می‌کند. آزمون‌های آماری صورت گرفته و تحلیل‌ها نشان داد، در استان‌های کشور به لحاظ میزان رضایت از عملکرد و پاسخگویی سازمان بسیج به نیازها تفاوت معناداری در سطح احتمال ۹۹ درصد وجود دارد و استان البرز پایین‌ترین میزان رضایت در این زمینه را

دارد. متوسط میزان آمادگی برای کمک سازمانی به سازمان‌های مطرح‌شده کمتر از متوسط ولی میزان آمادگی کمک سازمانی به سازمان بسیج بیش از متوسط هست. بیشترین میزان آمادگی برای کمک سازمانی به بسیج مربوط به استان چهارمحال و بختیاری و کمترین میزان برای آمادگی کمک سازمانی در استان تهران مشاهده شده است. میزان آمادگی کمک سازمانی به بسیج در شهرها نسبتاً متوسط و در روستاها نزدیک به زیاد هست و آمادگی کمک سازمانی در بین زنان بیش از مردان هست. با توجه به نمرات تراز شده، میزان آمادگی مشارکت و کمک به پایگاه‌های بسیج در بین گروه‌های سنی بیش از متوسط است و میزان آمادگی برای کمک به بسیج با افزایش سن افزایش می‌یابد. در مجموع می‌توان گفت میزان آمادگی برای فعالیت‌های داوطلبانه در کشور، سطح پایینی دارد ولی بیشترین عضویت انجمنی و فعالیت‌های داوطلبانه مربوط به سازمان بسیج است. بیشترین میزان آمادگی برای فعالیت‌های داوطلبانه مربوط به استان‌های سمنان، بوشهر، گیلان و قم هست و کمترین میزان آمادگی برای فعالیت‌های داوطلبانه مربوط به استان‌های خراسان رضوی، فارس و اردبیل است. آمادگی برای انجام فعالیت‌های داوطلبانه در کشور در پیروان اقلیت‌های مذهبی بیش از اهل تسنن و شیعیان هست.

در نهایت باید گفت به هر میزان سرمایه اجتماعی میانی در کشور به‌ویژه سرمایه اجتماعی بسیج بر اساس متغیرهای مطرح‌شده در این تحقیق (کمک به بسیج، اعتماد به بسیج، پاسخگویی بسیج به نیازها، فعالیت‌های داوطلبانه) در کشور افزایش یابد میزان تجربه ناامنی در کشور کاهش یافته و با بالا رفتن امنیت جانی احساس امنیت در کشور افزایش می‌یابد.

۵-۲- پیشنهادهای کاربردی:

۱- اتخاذ سیاست‌های کلی با انجام اقدامات فوری در زمینه ارتقاء میزان اعتماد به بسیج در استان تهران (همان‌گونه که یافته‌های تحقیق نشان داد پایین‌ترین میزان اعتماد به بسیج در این استان مشاهده شده است و با توجه به اینکه پایتخت کشور در این استان قرار گرفته است و ویژگی تنوع بومی و مهاجرپذیر بودن استان و ضرورت ارتقاء امنیت) در این استان لازم است تا اقدام اساسی صورت گیرد و ارتقاء خدمات سازمانی در جهت پاسخگویی بسیج به نیازها در استان البرز و در استان کردستان (با توجه به تنوعات قومیتی و مذهبی در این استان و همچنین مرز نشین بودن ساکنین این استان که می‌توانند در حفظ امنیت در کشور اقدامات مؤثرتری نسبت به سایر استان‌ها برقرار نمایند).

۲- با توجه به اینکه یافته‌های تحقیق نشان داده است با افزایش سن میزان اعتماد به بسیج افزایش می‌یابد. استفاده از ظرفیت بازنشستگان و سالمندان و سازمان دهی این اقشار در حلقه‌های صالحین و تغییر نگاه به این قشر با عینک ظرفیت‌ها و سرمایه‌های انسانی نظام با توجه به اینکه میزان آمادگی برای کمک به بسیج با افزایش سن نیز افزایش می‌یابد.

۳- سرمایه اجتماعی بسیج و میزان اعتماد به بسیج در میان افراد فاقد شغل، نسبتاً مطلوب است و با توجه به موج بیکاری سالیان اخیر در کشور سازمان بسیج سازندگی با کمک به توسعه مشاغل چون صنایع دستی، دام‌پروری و کارگاه‌های کوچک از این ظرفیت به‌ویژه در شهرستان‌های کوچک و روستاها، هم در موضوع محرومیت‌زدایی نقش ایفاء نمایند و هم اینکه در رفع معضل بیکاری به کمک دولت آمده و گام‌های مؤثری در این مسیر بردارند.

۴- با توجه به اینکه نتایج این تحقیق نشان داد با افزایش تحصیلات میزان اعتماد به بسیج در کشور کاهش می‌یابد اصلاح و ارتقاء سیاست‌ها در بسیج دانشجویی کشور می‌تواند بخش قابل توجهی از میزان سرمایه اجتماعی بسیج را در میان قشر تحصیل کرده افزایش دهد و چنانچه بسیج بتواند پاسخگویی بهتری نسبت به نیازها در قشر تحصیل کرده توسط توسعه فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی و ارتباط مؤثرتر و بیشتر با نخبگان بسیجی و غیر بسیجی برقرار نمایند تا حدی به بهبود این مسأله کمک شایسته‌ای می‌نماید.

۵- خوشبختانه اهل تسنن در کشور نسبت به بسیج میزان اعتماد بالاتری از حد متوسط دارند و بیشترین رضایت را نسبت به پاسخگویی بسیج به نیازها دارند و در رتبه بعدی پیروان اقلیت‌های دینی می‌باشند که میزان اعتماد کمتر از حد متوسط نسبت به بسیج دارند، و این نشان از مطلوب بودن سیاست‌های سازمان بسیج در حفظ اتحاد در کشور به‌ویژه در میان پیروان مذاهب است البته باید در نظر داشت علی‌رغم میزان بالای اعتماد اهل تسنن و رضایت از پاسخگویی بسیج به نیازها در پیروان این مذهب آمادگی برای کمک سازمانی به بسیج پایین است، لذا پیشنهاد می‌شود سیاست‌های کلی نسبت به ارتقاء سرمایه اجتماعی بسیج در میان اقلیت‌های دینی اصلاح و ارتقاء داده شود تا میزان اعتماد دوسویه و استفاده از این سرمایه‌های انسانی در جهت حفظ امنیت در کشور همان‌گونه که در دوران دفاع مقدس بسیاری از شهدای ما را پیروان اقلیت‌های مذهبی تشکیل دادند، به کار گرفته شود. اتخاذ برنامه‌ریزی صحیح به‌ویژه در مناطق مرزی و اصلاح سیاست‌ها و برنامه‌ها با فوریت از دیگر پیشنهادها این بخش

است. از یافته‌های مهم دیگر این تحقیق بالا بودن میزان آمادگی برای فعالیت‌های داوطلبانه در میان اقلیت‌های مذهبی هست ولی از طرف دیگر میزان آمادگی برای کمک سازمانی به بسیج در پیروان اقلیت‌های مذهبی پایین است، پیشنهاد می‌شود به‌عنوان فتح باب از ظرفیت موجود در این قشر در برنامه‌های محرومیت‌زدایی و بسیج‌سازندگی در کشور استفاده ویژه شود.

۶- میزان آمادگی برای فعالیت‌های داوطلبانه در کشور در مردان بیش از زنان هست ولی در مورد سازمان بسیج این موضوع بالعکس هست یعنی زنان آمادگی بیشتری از خود برای کمک به بسیج نشان دادند لذا پیشنهاد می‌شود در ظرفیت‌های موجود بسیج، نسبت به سرمایه‌های انسانی موجود در زنان با یک رویکرد تازه با علم به این موضوع که حضور زنان در بسیج همانند مردان می‌تواند در ارتقاء امنیت در کشور مؤثر باشد نگرینگ‌ریسته شود.

۶- منابع

۶-۱- منابع فارسی

۱. افشانی، علیرضا و فرقانی، مهنار (۱۳۹۵). مطالعه تطبیقی ارتباط سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی بین والدین و فرزندان ساکن.
۲. ازکیا، مصطفی و غفاری، غلامرضا (۱۳۸۴). جامعه‌شناسی توسعه. تهران: انتشارات کیهان.
۳. ازکیا، مصطفی و غفاری، غلامرضا. (۱۳۸۳). توسعه روستایی. تهران: نشر نی.
۴. بحری پور، ذوالفقاری ابوالفضل و امیر رستگار، خالد (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی شهرستان کاشان).
۵. بوردیو، پیر (۱۳۸۴). اشکال سرمایه، سرمایه اجتماعی، اعتماد، دموکراسی و توسعه، ترجمه افشین خاک‌باز و حسن پویان، انتشارات شیرازه.
۶. بیات و میرعباسی (۱۳۹۰). سرمایه اجتماعی بسیج. فصلنامه مطالعات بسیج، سال چهاردهم، شماره ۵۱.
۷. بیات، بهرام (۱۳۸۹). تبیین رابطه بین سرمایه اجتماعی پلیس و امنیت عمومی. فصلنامه دانش انتظامی سال دوازدهم، شماره دوم.
۸. پاک‌سرشت، سلیمان (۱۳۹۳). ملاحظات و راهبردهای ارتقاء سرمایه اجتماعی. مجله راهبرد فرهنگ، شماره ۲۵.
۹. پیمایش ملی سرمایه اجتماعی (۱۳۹۵). وزارت کشور با همکاری پژوهشگاه فرهنگ، هنر ارتباطات.
۱۰. تقی‌لو، فرامرز (۱۳۸۵). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با امنیت اجتماعی. فصلنامه

- مطالعات راهبردی، تهران: ایران.
۱۱. چلبی، مسعود (۱۳۷۵)، *جامعه‌شناسی نظم*، تهران: نی.
  ۱۲. ذاکری هامانه، راضیه (۱۳۹۰). *بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی شهر یزد)*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد.
  ۱۳. ذاکری هامانه، راضیه، افشانی، سیدعلیرضا و عباس عسکری ندوشن (۱۳۹۱). *بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی*. مجله جامعه‌شناسی ایران دوره سیزدهم شماره ۳.
  ۱۴. دوستی، ایرج، فلاحتی، علی. (۱۳۹۴). *سرمایه اجتماعی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در میان اقوام، اقشار و پیروان مذاهب*. فصلنامه انتظام اجتماعی ۱۱۵-۱۴۲.
  ۱۵. صنعت خواه، علیرضا (۱۳۹۴). *بررسی رابطه میان سرمایه اجتماعی و احساس امنیت زنان در شهر تهران*. فصلنامه زن و جامعه، دوره ۶، شماره ۲۴.
  ۱۶. غلامی نتاج، سعید و عظیمی، میکائیل (۱۳۸۸). *آسیب‌شناسی برنامه‌های توسعه اقتصادی بعد از انقلاب اسلامی در ایران*. معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی و مرکز تحقیقات استراتژیک. فصلنامه انتظام اجتماعی، دانشگاه علوم انتظامی امین، دوره ۳ شماره ۱.
  ۱۷. فلاحتی، علی (۱۳۹۵). *سرمایه اجتماعی بسیج در میان اقوام، اقشار و پیروان مذاهب ساکن شهر تهران*. پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بسیج.
  ۱۸. گیدنز، آنتونی (۱۳۸۵). *تجدد و تشخص*، ترجمه ناصر موفقیان، چاپ چهارم، تهران: نشر نی.
  ۱۹. مسقطیان، بهمن و موسوی، طاهر (۱۳۸۳). *چارچوب بندی مشارکت اجتماعی بر مبنای سرمایه اجتماعی*.
  ۲۰. معصومی راد، رضا (۱۳۹۰). *تبیین اهمیت سرمایه اجتماعی در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی توسعه پایدار در ایران*. فصلنامه رهنامه سیاست‌گذاری، سال دوم، شماره چهارم.
  ۲۱. هزارجریبی، جعفر، عزت‌اله سام‌آرام و محبوبه حامد (۱۳۹۰). *تبیین احساس امنیت در بین شهروندان تهرانی (با تأکید بر نقش سرمایه اجتماعی)*، فصلنامه انتظام اجتماعی، دوره ۳، شماره ۱.
  ۲۲. یوسفوند، حسن رضا؛ احمدی، یعقوب؛ محسنی تبریزی، علیرضا؛ ابوالحسنی، اصغر (۱۳۹۴). *تبیین رابطه جرائم خشونت‌آمیز (قتل) با تأکید بر نابرابری در توسعه اجتماعی اقتصادی در ایران*، فصلنامه توسعه اجتماعی، دوره ۹، شماره ۳.

1. Lowndes, V. & L. Pratchett. (2008). **Public Policy and Social Capital. In: D. Castiglione.** Handbook of Social Capital. Oxford: Oxford University Press. pp. 677-707.

